

Dorđe Obradović *

Kolumne nisu novinski rod

Summary

The popularity of a constant newspaper section in the Croatian journalism, a column, has encouraged some scientific and professional circles to consider a column as a journalism genre. Croatian Journalists' Association has established an award for a comment/column. Since there is a doubt in practice as well as in literature, as some authors do not consider a column journalism genre while others claim that it is a type of a journalism research, it was necessary to research what really is a column: a constant section or a subsection, i.e. a space in the newspapers, or a new journalism genre. This research has proved that the columns are only space in the newspapers in which different journalism genres find their place.

Ključne riječi: novinarstvo, novinstvo, novinski rodovi, kolumna, komentar, rubrika.

* Đorđe Obradović je asistent Sveučilišta u Dubrovniku

Oblici novinarskoga izražavanja najčešće se u stručnoj literaturi nazivaju žanrovima. Sama riječ žanr došla je u hrvatski jezik iz francuskoga, uostalom kao i mnogi drugi davno udomaćeni pojmovi u novinarstvu. Izvorno *genre*, znači rod, pa nema razloga da se oblici novinarskoga izražavanja u hrvatskome jeziku ne nazivaju novinarskim rodovima i da se oni, poput podjela u različitim znanostima, ne dijele na vrste. Kad se radi o novinarskim rodovima u tiskovinama, onda ih treba zvati novinski rodovi. U povijesti novinarstva mijenjali su se i novinski rodovi i o toj činjenici nema većih prijepora u stručnoj literaturi. U nekim razdobljima prevladavali su određeni rodovi, u drugim razdobljima drugi. No, da bi nastao novi oblik novinarskoga izražavanja, uvijek je nužno zadovoljiti osnovni uvjet – mora imati više posebnih značajki po kojima se razlikuje od drugih oblika. Ovisno o tim posebnim odlikama, smješta se u srodnu skupinu unutar *sustava novinskih rodova*, koji se u literaturi često spominje kao *klasifikacija žanrova*.

Zadnjih dvadesetak godina u stručnim i znanstvenim djelima pojavljuje se izraz *kolumna* u novome značenju. Izvorno značenje kolumne kao stupca u novinama ili knjigama, preko značenja stalne rubrike jednoga novinara, malo-pomalo proširilo se do spominjanja kolumne kao posebnoga oblika novinskoga izražavanja. Kolumnu kao novonastali novinski rod prihvatilo je i Hrvatsko novinarsko društvo (HND), koje je umjesto godišnje nagrade *Zlatno pero*, što je dodjeljivana do 1994., uvelo *Nagradu Marija Jurić Zagorka* s više kategorija, a jedna od njih je i *kolumna* 1995. i 1996. godine. Tu kategoriju HND od 1997. do 2000. godine naziva *komentar-kolumna*, a od 2001. do 2007. *komentar/kolumna*. Taj je slijed moguće pratiti na mrežnoj stranici HND-a¹, premda nije moguće zaključiti što je vodilo autore da spojnicu u izrazu *komentar-kolumna*, koja označava da izraz tvori cjelinu zato što je napisana bez razmaka, pretvori u izraz s kosom crtom *komentar/kolumna*, također bez razmaka, što zamjenjuje veznike *ili* i *i*. Svakako, u oba je primjera vidljivo svrstavanje komentara i kolumne u istu srodnu skupinu unutar sustava novinskih rodova, ili njihovo potpuno izjednačavanje. Ostale su se skupine i pojedinačni rodovi neznatno mijenjali tijekom godina, ali su to, nakon što je ukinuta nagrada *Zlatno pero*, najčešće bili skupina *vijest-izvještaj*, te pojedinačni rodovi *intervju* i *reportaža*. Dodatni dokaz da HND kolumnu smatra oblikom novinarskoga izražavanje, dakle novinskim rodom, a ne rubrikom, tj. prostorom u listu,

¹ <http://www.hnd.hr/nagrade/nagrade.doc>, 1. 2. 2008., 11:06

predstavlja postojanje Nagrade Marija Jurić Zagorka za najbolje uređenu rubriku.

88 MAGAZIN

Moj Tjedan

pokusavam, prijevsgue, redatelj... pokušavam, prijevsgue, redatelj... pokušavam, prijevsgue, redatelj...

Nenan Puhovski

Profil *** RĐO Riden 1993 u Zagrebu. Studij... *** KARJERA Režisao gotovo 500 TV-produkta... *** BIZNIS 1999. osnivao produkciju... *** KULTURA... *** ŽIGOVINA... *** ŽIGOVINA... *** ŽIGOVINA...

Hoće li 15-godišnje apstiniranje od Filma, Umjetnosti, Estetike ubrati danak? Znam li još raditi 'prave' filmove? Da li...? **Uspjehi, life coachera i feng shui.** Ovaj film, makrove, i, a i fer partija - ikom je krivo... Možda Vena ipak ima pravo?

Akademija Bit će to ozbiljno pitanje... Uspjehi, life coachera i feng shui. Ovaj film, makrove, i, a i fer partija - ikom je krivo... Možda Vena ipak ima pravo?

Uspjehi, life coachera i feng shui. Ovaj film, makrove, i, a i fer partija - ikom je krivo... Možda Vena ipak ima pravo?

Uspjehi, life coachera i feng shui. Ovaj film, makrove, i, a i fer partija - ikom je krivo... Možda Vena ipak ima pravo?

Uspjehi, life coachera i feng shui. Ovaj film, makrove, i, a i fer partija - ikom je krivo... Možda Vena ipak ima pravo?

Uspjehi, life coachera i feng shui. Ovaj film, makrove, i, a i fer partija - ikom je krivo... Možda Vena ipak ima pravo?

Uspjehi, life coachera i feng shui. Ovaj film, makrove, i, a i fer partija - ikom je krivo... Možda Vena ipak ima pravo?

pokusavam, prijevsgue, redatelj... pokušavam, prijevsgue, redatelj... pokušavam, prijevsgue, redatelj...

Vijesti iz Liliputa

Šoping i struka

Ako vam treba pečat 'struke', kupite je, kao što su učinili Hoto gospodin i svi Bandići svijeta

Piše Jurica Pavičić

Pokojni hrvatski književnik... pokušavam, prijevsgue, redatelj... pokušavam, prijevsgue, redatelj... pokušavam, prijevsgue, redatelj...

Milaz je bio prorok da je rekao da na Zapadu kila mozga vrijedi tri marke

Uspjehi, life coachera i feng shui. Ovaj film, makrove, i, a i fer partija - ikom je krivo... Možda Vena ipak ima pravo?

Uspjehi, life coachera i feng shui. Ovaj film, makrove, i, a i fer partija - ikom je krivo... Možda Vena ipak ima pravo?

Uspjehi, life coachera i feng shui. Ovaj film, makrove, i, a i fer partija - ikom je krivo... Možda Vena ipak ima pravo?

Uspjehi, life coachera i feng shui. Ovaj film, makrove, i, a i fer partija - ikom je krivo... Možda Vena ipak ima pravo?

Jutarnji list SLOBODA VELJAČE 2008

Kritza neovisnih eksperta

Uprko o bandičevu GLP-u, kao i tolikim drugim... pokušavam, prijevsgue, redatelj... pokušavam, prijevsgue, redatelj... pokušavam, prijevsgue, redatelj...

Milaz je bio prorok da je rekao da na Zapadu kila mozga vrijedi tri marke

Uspjehi, life coachera i feng shui. Ovaj film, makrove, i, a i fer partija - ikom je krivo... Možda Vena ipak ima pravo?

Uspjehi, life coachera i feng shui. Ovaj film, makrove, i, a i fer partija - ikom je krivo... Možda Vena ipak ima pravo?

Uspjehi, life coachera i feng shui. Ovaj film, makrove, i, a i fer partija - ikom je krivo... Možda Vena ipak ima pravo?

Uspjehi, life coachera i feng shui. Ovaj film, makrove, i, a i fer partija - ikom je krivo... Možda Vena ipak ima pravo?

Uspjehi, life coachera i feng shui. Ovaj film, makrove, i, a i fer partija - ikom je krivo... Možda Vena ipak ima pravo?

Uspjehi, life coachera i feng shui. Ovaj film, makrove, i, a i fer partija - ikom je krivo... Možda Vena ipak ima pravo?

U kolumni *Moj Tjedan* u *Jutarnjem listu* pišu razni autori novinski rod dnevnik. Nije jasno zašto je u nazivu kolumne riječ tjedan napisana velikim slovom. Na istoj stranici u kolumni Jurice Pavičića *Vijesti iz Liliputa* objavljen je novinski rod osvrnt, naslovljen „U šoping po struku“. U istoj kolumni autor uz osvrnte piše i komentare novinarskim stilom.

Što stručna i znanstvena literatura kaže o kolumnama? Razrješava li prijepor o tome je li kolumna samo stupac u novinama i knjigama, što je najstarije značenje toga pojma, ili je samo stalna rubrika, prostor u listu, neovisno o tome je li u obliku stupca ili nije, što je početna hipoteza ovoga istraživanja, ili je poseban novinski rod, jednak ili srodan komentaru, što potvrđuje *Nagrada Marija Jurić Zagorka* za komentar/kolumnu? Prijepor postoji i valja ga riješiti istraživanjem.

Starija literatura ne spominje kolumne

Zbornik radova *Suvremeno novinarstvo* iz 1964. ne spominje kolumnu. U to je vrijeme postojala dvojba je li i kada je feljton u novinama rod, a kada je rubrika. Poput većine novinskih rodova, feljton potječe iz Francuske. Francuska riječ *feuilleton* znači list i povez od samo nekoliko listova. Premda je prevedena na hrvatski kao podlistak, taj je izraz ostao uglavnom za samo jedno od dva tumačenja značenja feljtona, i to kao novinske rubrike, dakle prostora u listu, prostora „ispod crte“. Drugo značenje feljtona, kao roda novinskoga izražavanja, prihvaćen je u izgovornom obliku. Anićev *Rječnik hrvatskoga jezika* i ne spominje kako se izvorno piše, nego samo objašnjava pojmove *feljton*, *feljtonist* i *feljtonistički*.²

Opsežno tumačenje nastanka i odlika feljtona u hrvatskoj teoriji novinarstva prikazao je slovenski znanstvenik France Vreg u zborniku *Suvremeno novinarstvo* 1964. godine. Vreg objašnjava da je feljton 1800. godine nazvan oglasni prostor pariškog lista *Journal des Débats*. Uz oglase, u istom su se prostoru objavljivali kazališni programi i kratke vijesti, a poslije i drugi novinski rodovi s aktualnostima iz kulture. Postupno se oglasni prostor pretvorio u zabavno-kulturni, i tako je za taj dio lista nastao asocijativni pojam feljton. Gotovo istodobno počela se rabiti crta ispod koje su objavljivane vijesti iz kulture, vremenski izvještaji, a nedugo potom zagonetke i pjesme. Kako je rubrika ispod crte imala zanimljiv i zabavan sadržaj, postala je najčitanijom u *Journal des Débats*, a prvo značenje pojma feljton za oglasni prilog preneseno je na rubriku ispod crte. Feljton, prema Vregu, znači „publicističku prozu objavljenu ispod crte koja pokušava kratkim opisom zahvatiti u šaroliku mrežu duhovnih odnosa dio svijeta,

² ANIĆ, Vladimir: **Feljton**, Rječnik hrvatskoga jezika, Novi Liber, Zagreb, 1994., str. 190.

komadić života, neki društveni problem. Opis je prepleten asocijacijama s raznih područja života, monolognim meditacijama, ironičnim sijevanjima. Razmišljanja su subjektivna, a zapažanja osjećajna. Iz kratkih opisa i razmišljanja izbijaju etički problemi društva. Tematski može razmatrati kulturne, unutrašnjopolitičke, moralne, etičke, filozofske i druge društvene probleme. Po obliku, feljton može biti napisan kao pismo, kao feljtonski portret, kao problemska meditacija, kao skica, kao zapis šetača, ili kao putopisni feljton.³

I u novinarstvu vrijedi izreka – svako zlo za neko dobro

Novinari se vraćaju profesiji

Novinarima ovih dana, ma gdje radili, zaista nije lako

Kako da novinar danas svojem djetetu objasni da nije izmislio sve one članke objavljene u novinama, da ne laže? Kako da mu i dalje bude uzor, koji stalno tupi da se ne smije lagati, izmišljati, nego da treba biti pošten? Može li se novinar još nadati da će mu prijatelji vjerovati? Hoće li mu i dalje biti prijatelji?

S koliko će nelagode novinar idućih dana odlaziti na razgovore i intervjue sa sugovornicima? Hoće li ljudi vjerovati da će biti objavljeno baš ono što su rekli? Koliko će snage biti potrošeno na uvjeravanja i dokazivanja da on nije "taj tip" novinara?

A kako je svako zlo za neko dobro, to će se novinari svakako morati vratiti profesiji i prijetiti se profesionalnih i etičkih načela svoje struke.

Novinarski posao nije lagan, radno je vrijeme sedam dana u tjednu i 24 sata na dan, mobitel ne smije biti isključen, a u glavi stalno kuca sat koji tjera na utruku s vremenom. Zar nije dovoljno rječit podatak da je njihov životni

vijek u prosjeku pedeset i koja godina. Tek rijetki dožive mirovinu, a još rjeđi u njoj i uživaju.

Istina, snažan tehnološki razvoj s jedne je strane novinarima velika pomoć (mobiteli, kompjutori, internet, fotoaparati, kamere...). Doznati željeni podatak može se u svakom trenutku, potrebni sugovornici dostupniji su nego ikad, javiti se u redakciju moguće je odasvud. S druge pak strane, sve te mogućnosti tjeraju novinara da bude brz, po mogućnosti brži od drugih, što istodobno uključuje dozu površnosti, a onda se i pogriješi.

Neumjerenost, čak ovisnost o modernoj tehnologiji, također nije dobra, štoviše, za novinarstvo je pogubna. Neprofesionalno je raditi intervjue i s kim dopisujući se elektroničkom poštom iz uredske ili kućne fotelje. Novinar mora vidjeti sugovornikove reakcije na pitanja i mora biti spreman na potpitanja. Novinar ne smije vjerovati onome što je čuo, mora to provjeriti, novinar ne može izvještiti o događaju ako nije bio na poprištu, itd., itd.

Napokon, taštinu treba staviti u drugi plan, bahatost zamijeniti susretljivošću, a kalkulantsvo poštenjem. Stalno treba imati na pameti da radimo za svojeg čitatelja, gledatelja ili slušatelja, a njih se ne smije podcjenjivati. Novinarima ovih dana, ma gdje radili, zaista nije lako.

Zastupnica čitatelja predstavlja čitatelje u listu. Mišljenja i zaključci su njezini, a ne redakcijski. Kolumna tlaži najmanje jedan put na tjedan. Zastupnica čitatelja razgovarat će s vama i odgovoriti na vaše primjedbe, pitanja i pohvale u vezi sa sadržajem lista u kolumni ili na vašu adresu. Sa zastupnicom čitatelja možete kontaktirati na načine opisane u rubrici Ispravci i objašnjenja.

OTVORENA VRATA

RUŽICA CIGLER
zastupnik@vecernji.net

Zgrada Hrvatskog novinarskog društva

Kolumnu *Otvorena vrata* u *Večernjem listu* ispunila je Ružica Cigler pravilno napisanom analitičkom bilješkom novinarskim stilom.

³ VREG, France: **Feljton u listu**, *Suvremeno novinarstvo* (Novak, Božidar, ur.), Stvarnost, Zagreb, 1964., str. 189. i 190.

Feljton se razvijao u dva smjera, a takav je ostao i danas: jedan je prostorni, oznaka stalne rubrike (podlistak), a drugi poseban rod novinarskog izražavanja (feljton). Promjene su se dogodile s promjenom tiskarske tehnologije, mnogostruko većim mogućnostima grafičkog oblikovanja novina, ali i sadržajnim razlikama do kojih nije dovela samo tehnologija, nego također ubrzan način života i čitanja novina. Današnje tumačenje pojma feljton umnogome se razlikuje od Vregova jer je suvremeni podlistak rijetko smješten ispod crte, ne piše se samo o događajima dana, a nazočnost novinara, kao i u drugim složenim rodovima, mora biti manje nametljiva. Promjena stilova pisanja unutar feljtona odvaja ga od eseja, a osnovne značajke su mu i struktura s izmjenom opisa, promišljanja, izjava, izreka, stajališta, činjenica te opsežnost zbog koje izlazi u nastavcima.⁴ Feljton nije popularan kao nekad, ali i dalje postoji. Primjerice, *Jutarnji list* je 2007. kroz feljtone predstavljao nove knjige.

Feljton je primjer kako je od prostora označenoga crtom u donjem dijelu stranice nastao poseban novinski rod, a ujedno kako su suvremena tiskarska tehnologija i digitalno grafičko oblikovanje omogućili da feljton kao rubrika, dakle prostor, više nije nužno smješten ispod crte nego može zauzeti cijelu stranicu, ili nekoliko punih ili djelomičnih stupaca. Moguće je da se isto što i s feljtonom tijekom devetnaestoga i prve polovice dvadesetoga stoljeća (koji se u tome dugom razdoblju izdvojio u poseban složeni novinski rod, a ostao je isti naziv i u značenju rubrike za objavu napisa u nastavcima), zbilo s kolumnom u hrvatskome novinstvu zadnjih desetak godina dvadesetoga i prvih godina dvadeset i prvoga stoljeća. Ali, to treba potvrditi istraživanjem.

Ni *Leksikon novinarstva* iz 1979. ne spominje kolumnu. Postoji opsežno objašnjenje komentara i ideološki obojeno tumačenje novinara-komentatora kao „društveno-političkog radnika koji samim tim stječe kompetencije da govori u ime šire društvene zajednice“⁵. *Leksikon novinarstva* obradio je opsežno novinske rodove i njihove vrste, dao i različite pristupe svrstavanja rodova u srodne skupine, a dotaknuo se i stalnih rubrika. Autor Dušan Slavković smatra da pojedine priloge nije moguće svrstati u uobičajene oblike novinarskog izražavanja, kao što su rubrike o zdravstvenim savjetima, lovu, ribolovu, šahu, filateliji,

⁴ OBRADOVIĆ, Đorđe: **Otkrivanje Rotera**, ICEJ, Zagreb, 2007., str. 93. i 94.

⁵ SLAVKOVIĆ, Dušan: **Komentator**, Leksikon novinarstva, Savremena administracija, Beograd, 1979., str. 124.

automobilima, pravnim savjetima... Objašnjava da su takve stalne rubrike potrebne novinama, iako nisu pravi novinarski proizvodi, zato što su novine „mozaik sastavljen od bezbroj različitih i raznobojnih kamenčića i da, i po tome, odražavaju svu šarolikost i bogatstvo života“.⁶

ŽENA DIJETE

Pjevačica i manekenka Anda Marić od ovog broja u svojim kolumnama EKSKLUZIVNO ZA ČITATELJICE EXTRE piše o svojim iskustvima supruge i majke koja je odlučila ne robovati klišeima i predrasudama

Mijenjam mir za kaos RAZLIKU NUDIM U NOVCU

...bila sam štikle i zadržala u kafi i meke. Bio je najbolji dan za izlazak, ali Prineo i ja smo se toliko smetali od deset dana slobode da nam se nije dalo ništa. Večer smo proveli između jedne pored drugog u kafi. On je buljao u televizor, a ja sam gledala tračerske snimke. Nismo razgovarali, ali izmislila je bilo običajne još samo jedan dan i smatrala sam se svin.

Deset dana. Kad smo ga pustili na more s mojim roditeljima, čimilo mi se kako to nikada nisam izdržala, ali izmislila sam proleptavanje, prevaranje i stas, brucino podkove i, iz te dakekolice, u vlastitom domu isprobavano nove tehnike. Grad je prazan i čak trenutni start čemar koji sam dobila sa mnom bolniku, nema nikoga što bi mi mogao pomoći, ni maskar i samo da je pored mene. Ali sam društveni čovjek i nisam žude oko sebe. Ali nema mlog derišta da mi smeta i moji planovi, izvajevani haren jolmi prejelajev klop ce me dovozati sok dok glotam zid. Kolikim frekvencijama sam rasčisto farbno zikove? Ali nese je sam mojkakit ipak da mi vrne

JA SAM SE IZ MOBILNOG HOTELA TRANSFORMIRALA U PUTUJUĆI FAST FOOD I MLJEKARU, ALI IMALA SAM SVU LJUBAV TOG MALOG STVORENJA

...naga. Nekom tješan dan, i Prineo i ja izgubili smo prvobitni projekt i autorija. Bilo je fano raditi u miru, ali kada je nezavisti, nije bilo Goleja da ga izludimo prije spavanja. Inače smo samo jedan drugog od takve ljubavi lakve nam od daje jedno drugom nismo mogli pružiti. Bili smo neobčno sami u kafi u kojoj je sve podcijelilo na dijete koje je na ljetnim praznicima. I neka je, neka utra i zabavija se. Zejelja sam pizati, ali mi je televizija postupno ispehla sbiti svoju i odnati svaku kreativnost. Na ekranu je imao predvorn Denis Washington krao prijeto, ucjenovano ljudskom nožnom utra. Meni je to bio jedan od omh dana kad sam toliko osjetljiva da mogu plakati i na silikane. Nakon toga su bile vijesti. Sarmi utra i nepoznamo, aritriža i Hazihi sud, i potro koji je u južnoj Americi ostao 500 časa. Kad je o tome progovorio jedan gospodin, koji nece ni za krah, s kazoni za popravak svoje smislene kosa, posavnila sam se svojih problema i spremila za izaziv. Kad sam izlaska, oblačilo najviše paze i najbolje stvari. Ali mo višite u čarobnom izdaju - paze me dopra li sam i kakre naga bio imam razlika biti. Močila sam i Prineo da laide sa mnom, da zajedno prouademo svoju neču prbu, ali on je samo bezvoljno odmahnuo rukom i ja sam trčila u noc.

Vočila sam bez cilja i cilje, jedna stičari sklopka nastupera na balerini. Bila je otejala gata s kretal terosa i jolmi ljudi ne kosti bili su slučajni proizvodci i policajci koji se čavali iske zgrade, skeni pijuni mi je "Časjeće ne žiti se". Vočila sam sa gradom i klopiti žrtvi u klopem, kao ti u jrešern do sada, ni volim zgrade i putovne nego saide. I jedno posebnije ipak bilo u njemu spavati. Ali toka je svga se i bilo nezreimo jer je prionika mog seca takda i sosa

...dakito od mene. A Prineo i ja smo se - umjesto da obavimo vena i vratimo u doba kad smo bili sami na svijetu - uvalili. Novostebna "sloboda" u nama je izazvala samocu i zbuđenost.

Još ne tako davno, između nas dvoje nije moglo stati ni misao. Razumjeli smo se bez riječi, pogledom ili rječavali nesposobnost, a od silne naše ljubavi čak i kompromise u glavama prevarali

ONI SU ODJEDNOM SMUŠENI TIPOVI KOJI SE BESPOMOČNO MOTAJU PO KUĆI I DOSTAVLJAJU POTREBNE STVARI

...u starije sponzore. Iz dana u dan postajali smo bliži i ta zas je bližest sve više opijala i meka u južni da brudno još bliži sve dok se jednog dana konačno ne nastanimo jedan u drugom. Dose su nam se stikale u njezinom zagrijatu, poudak upamten, a ponelako smo i neugodno ostajali bez zaka. Sve dok jednog dana između nas nije palo bombu i mi smo se razletjeli sa svoje strane.

Kad smo se sabrali, svatko na svojoj strani, naša ljubav je ljubav povukla jedno prema drugom, nli u sredini je bilo dijete. Neka treća osoba, neprobno rečeno "produkt naše ljubavi", najinjanim mirnaci koji je zahtjevano svu našu pažnju. A mi, kao i našidostvo roditelji, vijeli smo smo njege i poteli ga vodjeti kao utihoga do sada, fameda njegova i mog seca sada je stajalo novo, sarvram naše biće. Umjesto oči u oči, gledali smo samo u njega. Početnička gnuska. Ali kada smošati znati kako vijeti dijete ako ga nikada prije nisi imala? Ja sam obju vidjela samo svog stru. Degradirajući sebe u "spovodnu oblogu", to sam obju potakla nali i i dierina. Mele crutane snase onostitirale su zapovjednika i ja sam bila samo vjerna potrošnica. Svaklo malo bli se sjekle a moja ljubav? Fosfodrije je bilo ono slatko lidekovanje i nezrejenost, a onda se dogodilo veliki prosk. Ja sam se iz mobilnog hotela transformirala u putujući fast food i mljekaru, ali imala sam svu ljubav i izvoljavati svga malenog stvorenja pa mi je to lakavno davalo ljubosti i samopouzdanje. Vjerenica da je očevina puno teže. Njihove ljubavi i partnerice odličan su potpuno predane nekome drugom. One su natilane hormona svoja i pramigiradim zametam, a mi na odjednom

...samo smisljeni tipovi koji se bespomoćno motaju po kući, dostavljaju potrebne stvari, premitivši je prikrajka i pokušavaju nauzajeti. Žene su im iscrpljene i nezrejenostima, a mali krestavi gadovi ih ne lijepe ni pet posto još baven rekotilo nijesmo.

Mi smo se totalno pogubili i trebalo su nam godine da se sastavimo i ono što smo danas nas troje smo najskladniji par. I sada kad je putujući na godišnjem odmoru, Sejeljaca i Prineo su usamljeni i teplačnici u savostaljenoj skobici. Ali baške u lonce ne pika. A kaj je bilo sa Supermamom i Lotts Lane nakon što su se potkubili i u zadnjem kadru sretno odletjeli u bolju budućnost? Je li Tronazica ostala trušna nakon što je se nistajni princ probudio iz stogodišnjeg sna poljupcom? Kaj se dogodilo s Popeljugom? Hoće li nekako konačno izmisliti i nastaviti? Imaju li i oni te svoje probleme? Je li Maravilka zadovoljna novom karijerom kratice maže

...li je od života očekivati nešto više? Kaj nli im se djece ponužuje kao dječija djeca "Rudek Pienetva"? Puti li Paldžina kafi od anarhista?

Moje su vijesti svojim ritmicim iskapiranjem po mlokrom udalata parale titulu priznato centra. Neko me nazvalo u nekog sjajnog taluma "ni koji moram obavno doći", ali je nisam imala volje. Moj zadnji dan "slobode" potrošio se u nezadrživo tekanje. Hodala sam bez cilja i polako napravila krug do parkirališta. Sve me vidjelo kući, tako i onaj usamljeni palovici kupa sam zaborevati u krevet. Doveda sam se i pronašla svoju smatnog prince skotrogn u ponu fetsusa. Zagrijala sam ga i potkubila kao da mi je dijete jer sam roćati željela jedno biti nekome majka. Kiba je počela puzati smatnje svga prije toga dana i polako nas je uspevao ritam kapljica na prozorskoj dasci. Još samo jedna noć i jedan kratki dan, raku umirene građevinskih materijalima, kratak pau i zagrij čemo svog mladog potrošica. Čula sam od mame da je jedan dan zazvao s našim slikom u nosi. Da ne postarim prepotetnica, zamislila sam kako će izgledati sljedeći tjedan. Jutro, dva i galama. Molt de Izaga za babysitting. Princ i ja svadati čemo se oko odgovajni metoda. Nicađam se spremiti pa će nas svake večeri iznadvirati jednokras usmjerenje. Ali to je naš život i prirodno stanje. Mijenjam mir za kaos i nudim razliku u novcu ako teže.

Kolumna *Žena dijete* u *Extri* primjer je novinskoga roda dnevnik napisanoga lošim razgovornim stilom u prvome licu. Prepuna je čudnih zaključaka, poput ovoga: „nas troje smo najskladniji par“.

⁶ SLAVKOVIĆ, Dušan: *Oblici novinarskog izražavanja*, Leksikon novinarstva, Savremena administracija, Beograd, 1979., str. 196. i 197.

Josip Biškup teoriju novinskih žanrova tumači na 76 stranica u knjizi *Osnove javnog komuniciranja*, ali kolumnu među njima ne spominje. Komentar dijeli na tri vrste: polemički, analitički i humoristički.⁷

Mario Plenković u *Teoriji i praksi suvremenog novinarstva* 1987. novinarske rodove svrstava u tri osnovne skupine: monološke, dijaloške i složene. Ističe da oni nisu trajni i da se neprekidno razvijaju i nadograđuju.⁸ Komentatorske rodove podrobno opisuje, ali kolumnu ne spominje, ni kao rod, ni kao rubriku.

Dvojba iz prakse prelazi u knjige

Josip Grbelja i Marko Sapunar značajke novinarskih oblika izražavanja tumače u knjizi *Novinarstvo, teorija i praksa* objavljenj 1993. godine. U uvodnome dijelu navode kako sam naziv *kolumna* potječe od latinskoga izraza *stup* ili *potporanj*, a u tipografiji je označavala stupac i slog tiskane stranice. Grbelja i Sapunar pišu: „...otuda je kolumna – naslov, označavala naslovni red na svakoj stranici (tiskan drugim tipom slova iznad teksta), koji je predstavljao kratak sadržaj stranice ili naslov čitave glave ili odjeljka. U današnjem novinarstvu/novinstvu kolumna je polihistorovo polje iskazivanja, susretanja, polemiziranja, razilaženja; uveseljavanja, uozbiljavanja ili kroničarenja; upozoravanja, dodvoravanja ili komentiranja; autorski pogled na svijet u kojem živimo“⁹. Potom daju pregled poznatih kolumnista koji počinju s pokretačem rubrike, kolumne *Embargo* u *Večernjem listu* 1959. godine Mirkom Bilićem. U *Embargu* su tijekom godina pisali i drugi novinari. Kao dugovječnu kolumnu izdvajaju rubriku *Spectator* koju je Ivo Mihovilović pisao u *Večernjem listu* od 1961. do 1987. Zaključuju kako autori i njihove kolumne/rubrike otkrivaju da je riječ o vrlo dugom i stalnom izražavanju u zadanome novinskom prostoru, da tematsko područje može biti vrlo raznoliko, a određuje ga naziv kolumne. Vrlo je važno naglasiti kako Grbelja i Sapunar ističu da su kolumne pisane različitim oblicima izražavanja, od humorističkih do polemičkih i

⁷ BIŠKUP, Josip: **Osnove javnog komuniciranja**, Školska knjiga, Zagreb, 1981., str. 107.

⁸ PLENKOVIĆ, Mario: **Teorija i praksa suvremenog novinarstva**, Grafoimpex, Zagreb, 1987., str. 54-68.

⁹ GRBELJA, Josip i SAPUNAR, Marko: **Novinarstvo, teorija i praksa**, MGC, Zagreb, 1993., str. 144.

komentatorskih, da jednu kolumnu u pravilu piše jedan autor, ali da je može pisati i više novinara te da mora biti aktualna, ujednačenog stila i rječnika, uvijek osvježavana primjerima i prihvatljiva čitateljima kojima je namijenjena.¹⁰

Grbelja i Sapunar navođenjem tih značajki, izrijeком kolumnu određuju kao stalnu rubriku, prostor u listu, u kojemu se pojavljuju različite teme i oblici novinarskoga izražavanja. Ali, naizgled jasno izraženo stajalište u prva tri odlomka rasprave o kolumni, u zadnjemu mijenjaju otvaranjem dvojbe o tome je li kolumna ipak i novinarski oblik, zaključkom: „Slikovito bi se moglo reći da je to narodno sito i rešeto u današnjemu autorskom obličju, morski tjesnac kroz koji se provlače veliki i mali brodovi, 'parazit' koji živi na tuđim propustima, podmetanjima, smicalicama, neznanjima, budalaštinama, umišljenostima i ostalim nekonvencionalnim držanjima/vladanjima, ali i da su neki kolumnisti, koristeći svoj položaj u novinarstvu, iskazivali bahatost, aroganciju, svjetonazornu nezrelost, opijumsku zanesenost i udaljenost od realiteta. Naše nije da to ovdje pokažemo, već da spominjanjem autora i njihovih kolumni, kao i autora uz ostale oblike izražavanja, predočimo aktualnost te forme novinarstva, odnosno usmjerimo buduća istraživanja.“¹¹

Čak da nije zorno predöčen poziv na buduća istraživanja, njih je nužno provesti jer su Grbelja i Sapunar definitivno otvorili i pojačali postojeću dvojbu u vrijeme kad su kolumne bile veoma popularne i česte u dnevnim novinama, tjednicima, dvotjednicima i mjesečnicima, a novinske kuće su se natjecale u tome koja će pridobiti bolje kolumniste među novinarima, ali i javnim djelatnicima, umjetnicima, poznatim osobama i stručnjacima za pojedina područja društvene zbilje. Na temelju analize povijesnoga pregleda kolumnista i kolumni u hrvatskome novinstvu, što su ga dali Grbelja i Sapunar, može se zaključiti da su kolumne tridesetak godina bile stalne novinske rubrike u kojima su objavljivani različiti novinski rodovi, a da se devedesetih godina otvara mogućnost da kolumne postanu i samostalan rod, oblik izražavanja, što valja istražiti.

¹⁰ Isto, str. 145.

¹¹ Isto, str. 145.

Feral Tribune 25. siječnja 2008. 3

GLEDE & UNATOČ

straže

Sigurno ne znate tko je Jean Pierre Fontana. Ili tko su braća Ladini. A i zašto biste znali kad i viđati ove države jedva pamte te "poslovne" ljude koji su, u sklopu višegodisnje akcije raspodaje ovdašnjih društvenih dobara, stigli iz razvijene Italije u naše pasivne krajeve, da bi tu, po malo cijeni, ali uz velika obećanja o, kako se to kaže, dokapitalizaciji, unaprijeđenju proizvodnje, "kupili" dvije tvornice, one konca u Sinju i konfekcije u Osijeku. Nakon što su u strazanim lokalnim urecima potpisali ugovore, prodavači magle s obje strane Jadrana otišli su na ručak kako bi predstavili dobru poslovnu transakciju koja je obećavala daljnju uspješnu suradnju Hrvatske i Italije. Onda su prozile govine, proizvodnja je stagnirala, tj. propadala, a 110 radnica osječke Konfekcije i onih skoro 300 u sinjskoj tvornici konca, jer riječ je mahom o ženama koje se valjda smatra uvijek bojom robom za prijevare, zvalačilo je s placicama koje su primale tek tu i tamo, on- da je tvornica u Sinju zatvorena, pa tako stoji već mjesecima, a oni "ugledni" poslovni ljudi koji se odvajaju na ime braća Ladini, netragom nestaju, radnice pak doznaju da je namjera, a zar je ikada igdje u ovdašnjoj privatizaciji i bila drukčija, zapravo raspodaja tvornica i njihovo otpuštanje.

Nekako istodobno i onaj je J.P. Fontana zbrisao iz Osjeka, prethodno je svojim radnicama ostao dužan nekoliko plaća, uz to tvornicu je zaključao tako da one ne mogu niti do svojih radnih knjižica potrebnih ukoliko možda posao nađu na nekom drugom mjestu.

Tako su pasivni kraljevi povećali broj nezaposlenih, sinjska Dalmatinka koja je nekada u doba "miraka" bila okosnica kakvog-takvog života u Cetinskoj krajini, odlazi u staro željezo, voda tamošnjeg otpora jedna je odvratna tvornička radnica, kojoj je vlasnik već uručio otkaz, i koja već mjesecima pokušava učiniti sve da se tvornica, u kojoj su ona i njene kolegice ostavile najveći dio svoga života, ne uništi, tu, u Sinju, odvijajuju i takozvane radničke straže koje danju i noću čuvaju tvornicu od vlasnika, uglednih poslovnih ljudi iz Italije.

Naravno, ishod te borbe nekako je unaprijed poznat, gazde sigurno imaju sve uredne papire, sve je naime bilo po zakonima hrvatske privatizacije, pa će i Sinjanki i Osječanki uskoro otići doma, a Fontana i Ladinići raspodati "svoju" imovinu. To tim lakše jer organi države ne reaguju, a oni koje su te žene iz Sinja i Osjeka birali da ih u najvišem zakonodavnom tijelu države zastupaju, veze nemaju tamo s nekim radnicima, te da je nasumce pitati nekog od uglednih sabornika ili sabornica znaju li možda što se upoće zbiva na terenu, ljudi bi sigurno s opravdanim čuđenjem odgovorili da zašto im se pitanja o ponižavanju radničke klase upoće postavljaju.

Oti su namna, divno otprilike na Mars, tamo gdje se družu samo sa svojim i sa sličnima, pa bi tako stanovita Zdenka Babić Petričević, inače hidžezovska prvoborka, po zanimanju upravna tehničarka, od svog povratku u domovinu vječna saborska zastupnica, ta bi dama dakle sigurno pala u nesvijest na pitanje zna li ona kako žive i što prolaze one radnice sinjske i osječke tvornice. Ona je naime bica s neke druge planete koje je upravo podnijelo zahtjev za saborsku mirovinu i mada gospođa za sebe ima jedva 16 godina radnog staža, od toga čak 12 provedenih baš u saborskim ku-

pama gdje je glasnice trošila isključivo u borbi za ideološka pitanja i prava Franje Tuđmana na vječni politički život, gospođa Babić & Petričević koliko čuša nasavit će život penzica s bi-jednih 10.000 kuna mirovine.

Uz nju, zahtjev za saborskom mirovinom podnijele su i brojne druge dame, neke s jedva 20 godina staža, među kojima je i stanovita Marija Baž iz redova HDZ-a, sa četiri saborska mandata, što znači 4 puta 4 jednako je 16, sve u top- lim saborskim kupama i borbi za opstanak na vlasti stranke kojoj pripada, i naravno da od ta- mo, s dalekoga Marsa, žena nije mogla, sve i da je htjela, saznati gdje je ta tvornica Dalmatinka i kakve su to glasposli, tamo neke radničke straže koje danju i noću drže pred svojom tvornicom sinjske žene, samo zato jer plaću nisu primile od lipnja prošle godine. Pa je li to pobuna protiv stranoga kapitala za čiji je ulazak u Hrvatsku baš njena stranka učinila maksimum, pa to je, bogati, žal za bivšim vremenima...

Moglo bi se sad, kada čak 34 kometa zastupnika i zastupnica podnosi zahtjev za povlaštenom mirovinom, reći da je tek jedan nezvezni zakon kriv za totalnu raskalašnost ljudi koje narod bira da tamo u Saboru rješavaju njihove probleme, pa su zato i plaćeni čak trostruko više od svojih bezveznih kolega u Mađarskoj, Rumunjskoj, Bugarskoj... I još, unatoč plaći od 14 do 18 tisuća kuna, njima je baš sve u životu muke, tj. na naš trošak, od putovanja do spiže, pa onda još i pune plaće šest mjeseci po istom mandatu, odnosno pola za godinu dana, a neki, važniji od važnih, imaju pravo i na osobnu strazu, one nabidane tipove sa žicama u ulana koji ih štite da ih ne nasadne nezahvalni narod, tu su i oni takozvani nezavisni zastupnici koji su imali prilike spiskati godišnje oko 300.000 kuna državnoga novca, na ime "rada na terenu", ali je novac uglavnom odlazio na unapređenje njihova kucnog komfora.

Jedan od njih, stanoviti Jene Adam, osuđen je na jednogodišnju uvjetnu kaznu zatvora baš zato jer je državni novac určio u privatne svrhe, pa je valjda tako razočarani gospodin done zatražio povlaštenu saborsku penziju, jer mu je, s pravom, svega na vrh glave, pa toliko je toga učinio kako za svojom mađarsku manjinu, tako i za ostale, toliko da ga ni iz najvećeg nap- por ne pamtim kad se to u Saboru upoće ja- vio za riječ, a opet kako je i mogao, kad je ta- mo riječko svrčao.

Ipak, one bi osječke radnice koje mrznu pred tvorničkim ulazom, čekajući onoga Fontanu koji je zbrisao, nakon što je ostao dužan i njima, ali i gradu Osijeku za neki najam, njih bi, kažem, možda najviše zanimalo što o njihovi- om "bazačajnom" problemu ima za reći njih- ov bivši gradonačelnik i vječni saborski zastupnik, pače, još i liberal, dobro, falski, koji je crnčilo u svojim raznim hoteljama i nakupio, pa- zi, čak 29 godina staža, od toga 16 u Saboru, pa sada ide u penziju. Ali, kaže taj Kramarić, samo na jedan dan, a da bi ostvario pravo na povlašten iznos, a onda će se vratiti na fakul- tet u Osijeku.

Tu bi ga onda mogle zaskečiti one obespra- vijene osječke radnice s pitanjem da gdje se skrio onaj Fontana kojega je, najvjerojatnije, baš on blagoslovlivo kao provjerenog poslov- nog partnera, a možda i pitanje da zna li on i drugovi mu i drugarice saborske pošto kilo blitve? Ili štruca kruha? Ukratko, kolika je cijena života izvan one skokovne zgrade na Gornjem gradu u Zagrebu?

Henj Erceg

Henj Erceg je u kolumni *Glede & unatoč* u *Feral Tribuneu* napisala novinski rod komentar. Vjerojatno zbog takvih kolumni ispunjenih komentarima pojedini teoretičari miješaju prostor u listu (stalnu rubriku) s novinskim rodom komentatom, premda je ovo istraživanje pokazalo da su u 220 analiziranih kolumni bila samo 32 komentara ili 14,55 posto.

Pišući o unutrašnjopolitičkoj rubrici kao najvažnijem organizacijskom dijelu uredništva novina, Stjepan Malović u prvome izdanju knjige *Novine* 1995. spominje kolumniste: „Novinari koji svojim znanjem i novinarskim sposobnostima postanu komentatori ili kolumnisti, u samom su vrhu profesije. Njihov je ugled velik, utjecaj također, ali i odgovornost, jer mogu kreirati javno mišljenje.“¹² Na drugome mjestu, u istoj knjizi, tumačeći odlike informativnih časopisa, izravno navodi da je kolumna stalna rubrika: „Druga karakteristika news magazina su kolumnisti. To su veoma ugledni i cijenjeni novinari koji se u svojim stalnim rubrikama, kolumnama, redovito javljaju iz broja u broj i komentiraju događaje iz svog osobnog, jasno prepoznatljivog aspekta.“¹³ U drugome izdanju *Novina* objavljenome 2003. Malović ostaje pri ocjeni da su kolumne stalne rubrike, a kolumnisti „perjanice lista, pera zbog kojih se list cijeni i kupuje, pa uredništvo svakog tjednika želi imati što je moguće više reprezentativna imena za kolumniste“¹⁴.

Premda se Malović u svojim knjigama ne bavi sustavom novinskih rodova, jer se više priklanja američkom pristupu novinarstvu koji napise dijeli u dvije glavne skupine – vijesti i novinske priče, 1996. u knjizi *Uvod u novinarstvo* ističe koliko je važno poznavati karakteristike novinskih oblika koje bi novinar trebao poštovati: „Ne piše se na isti način vijest, bilješka, reportaža ili komentar. Dobar novinar zna kako će najbolje iskoristiti podatke koje ima i koji oblik novinskog izražavanja će biti najprimjereniji. (...) Nekoć je feljton ili podlistak bio redovit u svim dnevnim novinama i bio je oblik blizak književnosti. Autor feljtona iznosio je svoja zapažanja o nekom zbivanju, fenomenu ili pak umjetničkom djelu. Komentar je pak bio strog oblik izražavanja vrlo jasnih političkih stavova autora. (...) Današnje novinarstvo spojilo je ta dva oblika u ono što se naziva kolumna, a pisci takvih tekstova su kolumnisti. Sve novine objavljuju kolumne, a kolumnisti su izuzetno popularni novinari, koje čitamo kako bismo saznali što oni misle o pojedinom događaju i kakvi su njihovi stavovi. (...) Negdašnji 'čisti' komentari i feljtoni gube utrku s kolumnama i posve su iščezli sa stranica nekih listova.“¹⁵

¹² MALOVIĆ, Stjepan: **Novine**, 1. izd., Dr. Stjepan Malović, Zagreb, 1995., str. 117.

¹³ Isto, str. 93.

¹⁴ MALOVIĆ, Stjepan: **Novine**, 2. izd., Sveučilišna knjižara, Zagreb, 2003., str. 103.

¹⁵ MALOVIĆ, Stjepan: **Bogatstvo izražaja**, Uvod u novinarstvo (Sherry Ricchiardi i Stjepan Malović, urednici), Izvori, Zagreb, 1996., str. 53-55.

U istome zborniku Inoslav Bešker piše da novinarski izraz mora polaziti od predodžbe, odnosno, kad je to moguće, od spoznaje o korisniku: „To znači da novinar, u odabiru izraza, mora znati kome se obraća, odnosno kome je namijenjeno glasilo u kojemu surađuje. (...) Odabir oblika novinarskoga izražavanja u svakome konkretnom slučaju ovisi o: sadržaju, namjeni (tip medija, tip glasila, rubrike i o tipu publike kojoj je proizvod pretežno namijenjen) i novinarevu osjećaju za svrhovito, skladno odnosno lijepo. (...) Tipizirani načini zovu se rodovi (žanrovi). Žanrovi se mijenjaju kroz vrijeme, onako kako se mijenjaju potrebe i navike korisnika, a mijenjaju se i zbog izmjena pretežnog ukusa epohe (zajedničke osobine raznih žanrova u toku jedne epohe, pa i na različitim područjima izražavanja, zovemo stilom).“¹⁶

Opisujući namjenu i odlike pojedinih novinskih rodova, Bešker ne spominje kolumnu. Smatra da su glavni oblici vijest, izvješće, komentar, bilješka, recenzija, portret, izjava, intervju, konferencija za novinstvo, okrugli stol, reportaža, putopis, crtica, novinarsko istraživanje i feljton. Za većinu rodova navodi i njihove vrste, pa se može zaključiti da kolumnu ne smatra ni vrstom komentara, ni nekoga drugog roda, što znači da, prema Beškeru, ona ostaje u značenju stalne rubrike. Takav je pristup logičan jer Bešker u višegodišnjoj kolumni *Rimovanje* piše komentare i nema potrebe da ih zove drukčije kad su njegovi komentari sročeni po pravilima struke te imaju strukturu i sve odlike opisane u literaturi. Za kolumnu *Rimovanje* dobio je i *Nagradu Marija Jurić Zagorka* 2003. godine, kad ga je Hrvatsko novinarsko društvo proglasilo i novinarom godine. Može se zaključiti na tome primjeru da je Bešker dobio nagradu za jednogodišnji niz izvrsno napisanih komentara u stalnoj rubrici (kolumni) *Rimovanje*.

Stjepan Malović i u *Osnovama novinarstva* 2005. spominje kolumnu, i to kao rubriku u kojoj se objavljuju komentari: „Hrvatsko novinarstvo poštuje komentar i nema novinara koji se nije okušao u toj zahtjevnoj formi. Oni najbolji, najsposobniji ili najvještiji imaju svoje kolumne, redovite rubrike koje njihov list objavljuje uvijek na istome mjestu, pod istim nazivom, tiskane su istim pismom, jednake su dužine i grafičkog oblika. Kolumne se obično ilustriraju autorovom fotografijom ili karikaturom.“¹⁷

¹⁶ BEŠKER, Inoslav: *Vježbanjem do majstorstva izraza*, Uvod u novinarstvo, (Sherry Ricchiardi i Stjepan Malović, urednici), Izvori, Zagreb, 1996., str. 157.

¹⁷ MALOVIĆ, Stjepan: *Osnove novinarstva*, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2005., str. 247.

PITAJTE dr. ARBANASA**'Dokažite mami da vam može vjerovati'**

Imam 17 godina. Moja mama stalno je zabrinuta za mene i ponaša se kao da imam šest godina. Ako se negdje zadržim nakon škole, misli da mi se nešto dogodilo i stalno me zove. Što da učinim? (Marina, Rijeka)

Tvoja se majka ponaša prema tebi kao da si njezino malo dijete. Uz to je ona vjerojatno osoba koja je i inače sklona brigama i strahu od najgoreg. Nju ne možeš promijeniti, ali možeš promijeniti vaš odnos. Tako, na primjer, umjesto da čekaš da ona nazove tebe kad si vani, možeš ti nazvati nju i reći joj da je sve u redu, da ćeš joj se kasnije još javiti i da se ne treba brinuti. Također, ako planiraš poslije škole otići s prijateljicama, umjesto da se ljutiš i srdito iščekuješ njezin poziv, nazovi ti nju i reci joj da ideš s prijateljicama na sok, da je sve u redu. Možeš razgovarati i s tatom te kad su njih oboje kod kuće možda se javiti tati, a on može mami preneti da si dobro i da se ne treba brinuti. Vjerujem da bi ti željela da se ona ponaša prema tebi kao prema osobi koja se može pobrinuti sama za sebe (tim više ako si ozbiljna djevojka koja se pridržava dogovora). Međutim, majka uvijek ostaje majka i uvijek će se brinuti za tebe i uvijek će biti u strahu da ti se što ne desi. S vremena na vrijeme podsjeti je da si sposobna brinuti se za sebe, a možete se i zajedno šaliti na račun njezine brige i straha.

Jednog dana vjerujem da ćeš i ti imati svoju djecu, pa se možda sjetiš iste ove situacije, ali iz druge perspektive.

Na vaša najintimnija pitanja odgovara dr. Goran Arbanas, psihijatar

U kolumni *Pitajte dr. Arbanasa* u prilogu *bej!* (pišu ga malim slovom) *Jutarnjega lista* redovito se objavljuju izjave, što je još jedan dokaz da je kolumna samo rubrika i da u njoj mogu izlaziti gotovo svi novinski rodovi.

Potom Malović navodi poznate komentatore te na primjerima njihovih komentara i listova navodi različite vrste kolumni u hrvatskim novinama. Prvo tumači ozbiljne društvene komentare kao najčešći sadržaj kolumni, drugu vrstu predstavljaju dnevni, treću sarkastične kolumne, a četvrtu recenzije, najčešće o televizijskome programu. Kad je riječ o stilu, Malović na primjerima pokazuje da se različiti autori koriste različitim funkcionalnim stilovima hrvatskoga jezika, od uobičajenoga novinarsko-publicističkog do književno-umjetničkog, znanstvenog i razgovornog stila, u kojemu nisu rijetki dijalektizmi, lokalizmi ni žargonizmi. Stjepan Malović zaključuje: „Recepta, kao što se vidi, nema, a nema ni ograničenja. Osnovno je sljedeće: dobar autor, dobra stajališta i dobar stil.“¹⁸

Srećko Lipovčan 2006. u raspravi o oblicima novinarskoga izražavanja spominje vijest, izvještaj (izvješće), prikaz, raspravu, traktat, znanstveno-popularno djelo, dijalog, intervju, razgovor, panel-raspravu, reportažu, osvrt/recenziju, komentirani izvještaj, komentar, uvodnik, kritiku, ogled ili esej, podlistak ili feljton i polemiku. Vidljivo je da se Lipovčanova podjela razlikuje od Beškerove, ali zajedničko im je, između ostaloga, što ni on kolumnu ne spominje, ni kao poseban rod, niti kao vrstu nekog od navedenih novinskih rodova.¹⁹

Pozivajući se na gledišta Inoslava Beškera iznesena u *Uvodu u novinarstvo*, Stjepana Malovića u *Osnovama novinarstva* i Srećka Lipovčana u djelu *Mediji – druga zbilja?*, moglo bi se zaključiti da je dvojbe nestalo i da je kolumna ipak samo stalna rubrika, a ne novonastali novinski rod. No, tijekom 2007. izlaze dvije knjige u kojima su autori Darko Juka i Maroje Mihovilović kolumnu prikazali kao komentatorski oblik novinarskoga izražavanja.

Prividno prevladan prijedor

Darko Juka piše: „Prema svim događajima i pojavama redakcija mora zauzimati stajalište koje stariji novinari, s godinama iskustva u struci,

¹⁸ Isto, str. 254.

¹⁹ LIPOVČAN, Srećko: *Mediji – druga zbilja?*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2006., str. 36-51.

izražavaju u obliku komentara i kolumni.²⁰ To stajalište izrečeno s veznikom *i* između pojmova *komentara* i *kolumni* pokazuje kako autor ta dva oblika smatra srodnim, ali ipak različitim. Međutim, u iduća dva odlomka počinje tumačiti komentar i onda u produžetku nastavlja spominjati kolumnu pa se iz napisanoga ne može zaključiti jesu li po njemu komentar i kolumna isti ili samo srodan rod, ali je jasno izrečeno da ih prosuđuje kao oblike novinarskoga izražavanja. Juka ističe: „Novinsko komentiranje prošlo je novinarstvo i publicistiku spajajući najbolje čimbenike tih dvaju oblika izražavanja. Problem je u tomu što danas sve češće *kolumne postoje radi kolumni* te njihovi autori obrađuju već zastarjele pojave, prerađuju tuđa mišljenja bez znaka navoda, pišu kolumnu bez posebnoga nadahnuća i u posljednji trenutak, samo kako bi se pojavila na strogo određeni datum, kako bi uza njihovu fotografiju pisalo *kolumnist dana*. Takvo što nepovratno srozava ugled autora, ali istodobno smanjuje vjerodostojnost tiskovine. (...) Bilo komentarom ili kolumnom, stariji kolega obično zaključi priču novinara istražitelja koji je uspio poljuljati svakodnevicu, poduprijeti javno mnijenje i postati tema vrijedna komentara.“²¹

Premda ostaje nedorečen u prosudbi jesu li komentar i kolumna isti ili srodan novinski rod, a zbunjajući kad novinarstvo i publicistiku naziva oblicima izražavanja, iako su to nedvojbeno ljudske djelatnosti i dijelovi komunikacijskih procesa posredovanih medijima koje imaju vlastite oblike izražavanja, Darko Juka jasno i ponovno otvara postojeći prijepor o tome što je uistinu kolumna, gledištem da je kolumna novinski rod. Ni činjenica što tu tvrdnju ne potkrjepljuje dokazima, ne umanjuje potrebu za istraživanjem. Naprotiv, takvo mišljenje, kao da se radi o nečemu općepoznatome, pa time i nepotrebno za dokazivanje, još više potiče znanstveni pristup problemu jer osobni dojam, stajalište pa ni naučeno gradivo nisu dovoljni dokazi da je kolumna novonastali oblik novinarskoga izražavanja. Tek kad se to dokaže zajedničkim značajkama koje imaju kolumne i po kojima se one razlikuju od drugih novinskih rodova, a posebno u odnosu prema komentaru s kojim ih i Juka čas poistovjećuje, a čas smatra srodnim, moći će se reći kako se kolumna izdvojila u poseban novinski rod.

Maroje Mihovilović dva odlomka knjige *Profesionalni novinar*, koja je objavljena krajem 2007. godine, naziva *Komentari i kolumne* i *Kolumnisti*

²⁰ JUKA, Darko: **Priručnik za novinske novinare**, Matica hrvatska, ogranak Čitluk, Mostar / Čitluk, 2007., str. 98.

²¹ Isto, str. 98. i 99.

zamijenili komentatore. Mihovilović smatra da su kolumne uglavnom zamijenile „novinske komentare starog tipa, gdje se na pojedine pojave osvrću razni novinari, već prema potrebi, kada se nešto događa u njihovu području, kao što to danas još čine *Vjesnik* i *Večernji list*. S vremenom ta se novinska vrsta, međutim, u većini listova pretvorila u redovite kolumne, koje pišu uvijek isti autori svaki dan ili u točnim terminima tjedno“.²² Potom Mihovilović ističe da su kolumne postojale i prije četrdeset godina, što potkrjepljuje primjerima, ali bile su rjeđe nego u današnjem novinarstvu. Zaključuje da su posljednjih petnaestak godina kolumne istisnule klasične novinske komentare i kritički se osvrće na aktualno stanje do 2007. godine: „Nakon prilične popularnosti kolumnista devedesetih godina, u posljednje doba splasnula je ponešto čitanost kolumni, možda i zbog prave poplave kolumnista, posebno u nekim listovima, a i zato što je kvaliteta kolumni u mnogim listovima lošija nego prije. Nažalost razne hrvatske novine objavljuju kolumne u kojima kolumnisti ne pišu ni o čemu drugom, osim što mudruju i dociraju nad vijestima koje pročitaju u vlastitim novinama...“²³

Mihovilović smatra da je došlo do redukcije nekadašnjih novinskih formi i da je danas „najcjenjenija novinska vrsta ono što se u angloameričkom novinskom žargonu naziva 'scoop'. To nije novinska forma nego bilo koji materijal koji izazove opću pozornost javnosti, golema je senzacija. Nije svaka senzacija za naslovnu stranicu 'scoop', to su samo najveće senzacije, koje se ne nađu svakog dana. Ti materijali mogu po formi biti različiti, jednom će to biti senzacionalna vijest, drugi put rezultat novinskog istraživanja, treći put intervju.“²⁴

U svojem je tumačenju Mihovilović proturječan jer *scoop* prvo naziva „najcjenjenijom novinskom vrstom“, a onda tvrdi da „to nije novinska forma“. I nije, kao što se ne može dokazati analiziranjem napisa u dnevnicima, tjednicima, dvotjednicima i mjesečnicima da danas, kako Mihovilović tvrdi: „postoje samo tri ključne novinske forme, a to su vijest, članak, koji može imati dnevnopolitički karakter produžene vijesti, ali može biti i kompleksna tema, te intervju“²⁵.

²² MIHOVILOVIĆ, Maroje: **Profesionalni novinar**, Profil International i Visoka novinarska škola, Zagreb, 2007., str. 108.

²³ Isto, str. 109.

²⁴ Isto, str. 107.

²⁵ Isto, str. 107.

I prije su se oblici novinskog izražavanja najčešće dijelili u skupine. Jedna od tih podjela novinske rodove smatra sustavom koji čine monološki informativni, analitičko komentatorski, dijaloški i složeni rodovi, pa je to što Mihovilović naziva „ključnim novinskim formama“ samo još jedna moguća podjela srodnih skupina novinskih oblika. Ali, budući da se unutar tih skupina izdvajaju posebni novinski rodovi koji imaju zajedničke odlike po kojima se međusobno razlikuju, a mnogi od njih se dalje dijele na vrste, ne može se reći da novinski rodovi više ne postoje. To je lako dokazati analizom sadržaja novina i časopisa. Drugo je što su u Hrvatskoj studiji na kojima se proučava i novinarstvo šire zamišljeni, kao politološki, komunikološki ili medijski, pa se posebnosti novinskih rodova uglavnom ne proučavaju na njima, kao što ni većina njih nema novinarsku stilistiku kao važan kolegij. Sve dok je moguće pojedine novinske rodove prepoznati u novinama i časopisima, oni postoje. Svatko tko zna njihove značajke, i u današnjim tiskovinama će vrlo lako razlikovati vijest, izvještaj, prikaz, crticu, zapis (beletrističku bilješku), bilješku, osvrt, komentar, portret, članak, recenziju, kritiku, polemiku, dnevnik, pismo, humoresku, fotovijest, fotokomentar, fotoreportažu, karikaturu, izjavu, anketu, intervju, razgovor, okrugli stol, reportažu, putopis, memoare, feljton, esej, dosje, kroniku i njihove vrste. Tiskanih glasila je jako mnogo i ovisno o publici kojoj su namijenjena, neke rodove rabe češće, a neke rjeđe. Oni koji im ne znaju odlike, ne mogu ih niti prepoznati, a još manje razlikovati.

Što je s kolumnom? Ima li ona zajednička obilježja prema kojima se izdvojila u novi novinski rod? Da bi se odgovorilo na postojeći prijedpor u navedenoj stručnoj i znanstvenoj literaturi, analizirano je 100 kolumni objavljenih u dnevnim listovima *Jutarnjem listu*, *Večernjem listu*, *Vjesniku*, *Slobodnoj Dalmaciji* i *Novom listu* u siječnju 2008. godine, 70 kolumni objavljenih u tjednicima *Globus*, *Grazia*, *Nacional*, *Extra*, *Feral tribune*, *Dubrovački vjesnik* i *Dubrovački list* u siječnju 2008., 10 kolumni tiskanih u dvotjednicima *Vijenac* i *Auto klub* u prosincu 2007. i siječnju 2008. i 20 kolumni koje su izlazile u mjesečnicima *Bug*, *Cosmopolitan*, *HAK*, *Vita* i *Men's Health* u razdoblju od rujna 2007. do kraja siječnja 2008. godine. Analizirano je po 10 kolumni i u besplatnome tjedniku *Glas Grada* i dvotjedniku *Du News* u razdoblju od rujna 2007. do kraja siječnja 2008. godine. Na taj je način postignuta raznolikost po sadržaju, učestalosti izlaženja i publici kojoj su tiskovine namijenjene, a uzorak od ukupno 220 kolumni zadovoljava uvjet reprezentativnosti. Kako bi i kolumne u dvotjednicima i mjesečnicima također bile dovoljno zastupljene, određen je

dulji rok analize za ta glasila. U razmatranje nisu uzimane stalne dijaloške rubrike, jer one najčešće i nose naziv intervjui, razgovori, susreti i slično, čime se očito svrstavaju u dijaloške novinske rodove.

Analiza potvrđuje samo rubriku, a ne rod

Kategorije analize sadržaja kojima je moguće utvrditi sličnosti ili razlike među pojedinim novinskim rodovima bile su struktura napisa, teme, jezični i novinarski stil, oblik i opseg.

Struktura napisa značila je uvrstiti kolumne u postojeće i u literaturi (već citiranoj i u ovome radu) opisane novinske rodove te je ostavljena mogućnost da se one koje nije moguće svrstati ni u jedan postojeći rod, uvrsti u nerazvrstane, a mogli bi se nazvati kolumnom prema obliku izražavanja, a ne prema prostoru u listu, ako bi imali zajedničke značajke.

Rezultati analize strukture napisa u kolumnama razvrstanim u postojeće novinske rodove:

Izveštaj	4	Polemika	2
Prikaz	17	Dnevnik	9
Zapis	13	Pismo	3
Bilješka	21	Humoreska	17
Osvrt	39	Reportaža	1
Komentar	32	Putopis	2
Portret	3	Memoari	3
Članak	8	Feljton	5
Recenzija	21	Esej	9
Kritika	4	Kronika	4
Izjava	3	Nerazvrstano	0

Može se zaključiti da je u 220 analiziranih kolumni objavljen ukupno 21 novinski rod iz svih srodnih skupina, pa nije moguće pronaći zajedničke odlike koje bi činile kolumnu kao novonastali oblik novinskoga izražavanja. Naprotiv, vidljivo je da citirani autori u ovome radu, koji kolumnu izjednačuju ili smatraju srodnom komentaru, nemaju pravo zato

što komentari čine samo 32 od ukupno 220 napisa objavljenih u kolumnama. Doduše, srodna skupina analitičko-komentatorskih novinskih rodova: bilješka, osvrt, komentar, portret, članak, recenzija, kritika i polemika ukupno ispunjava 130 od 220 analiziranih kolumni, ali to je tek malo više od polovice.

Rezultati analize tematske zastupljenosti:

Unutrašnja politika	62	Moda	12
Vanjska politika	21	Zdravlje	16
Gospodarstvo	24	Pravni savjeti	4
Kultura	13	Tehnologija	11
Sport	12	Gastronomija	14
Zabava i glazba	17	Film i televizija	10
Crna kronika	4	Nerazvrstano	0

Rezultati analize potvrđuju postavku da se u kolumnama objavljuju različite teme i da one ovise o publici kojoj su novine namijenjene. Prema tome, ni tematska srodnost kolumni ne postoji pa ne može biti ni njihova zajednička odlika. Broj tema unutrašnje politike najveći je u ukupnome uzorku, ali zato što je najviše analiziranih kolumni iz dnevnih informativno-političkih glasila i tjednika iste tematike.

Rezultati analize stilova pisanja u kolumnama:

FUNKCIONALNI STIL	UKUPNO KOLUMNİ	Dijalektizmi	Žargonizmi	Pisanje u prvome licu
Novinarski	85	12	9	17
Književnoumjetnički	28	15	4	18
Znanstvenopopularni	12	0	8	6
Znanstveni	3	0	1	0
Administrativni	8	0	4	2
Razgovorni	84	69	33	78
UKUPNO	220	96	59	121

Smisao života Željka Malnara naziv je *Globusove* kolumne u kojoj autor objavljuje putopise ilustrirane brojnim fotografijama najčešće na tri ili četiri stranice.

Najviše kolumni napisano je novinarskim i razgovornim stilom. Ali, upravo između te dvije skupine kolumni ogleđa se vrlo velika razlika u pristupu pisanju i obraćanja čitateljima u prvome licu. što je prema pravilima novinarske stilstike odlika lošega stila i pogrešno shvaćene uloge novinara koji piše o sebi samome, umjesto o drugim ljudima, zbivanjima i pojavama. Isto tako, kolumne pisane razgovornim stilom, gotovo u pravilu su pisane i dijalektom područja s kojega autor potječe, a u njima je i najviše žargonizama. I kolumne pisane književno-umjetničkim stilom pretežito su pisane dijalektom i u prvome licu. To dokazuje da njihovi autori ili nisu novinarski obrazovani ili su toliko zaljubljeni u sebe da najviše vole pisati o sebi samima ili su poznate ličnosti zanimljive samo zbog načina života i drugih poslova kojima se bave, pa uredništva to od njih zahtijevaju. Sveukupno gledano, kolumne su pisane lošim stilom, a osnovni razlog tome je raznolikost autora po općoj i stručnoj naobrazbi. Nekima od njih povjereno je pisanje kolumni samo zato što su autorice bile manekenke ili ljepotice, kolumnistima su neki postali zato što su bili ili jesu uspješni sportaši, a sve je više onih koji se ponose „zvanjima“ kao što su *stilst*, *life coach*, *vizažistica*, *fashion guru* itd.

renesanse, dakle prije i u vrijeme početaka tiskarstva u Europi, a zadržao se i u suvremenome novinarstvu.²⁶ Tako i *Jutarnji list* dnevnik kao stalnu rubriku objavljuje 2008., premda je taj novinski rod postao rijedak u dnevnim informativno-političkim listovima. Čak i teoretičari novinarstva dnevnik sve manje zovu njihovim imenom i uvrštavaju ih u kolumne, vjerojatno zato što se radi o stranome izrazu koji nestručnjacima zvuči više znanstveno. Ovo je istraživanje pokazalo da kolumne mogu biti samo prostor u kojemu se objavljuju različiti novinski rodovi, pa i dnevnik.

Kolumna izvorno znači stupac i time predstavlja prostor u listu, stalnu rubriku, a ne novinarski rod. Ni taj prostor više nije uvijek u obliku stupca nego može biti bilo kakav dio stranice, ali se, ako je rubrika stalna, i dalje naziva kolumnom.

Rezultati analize oblika i opsega kolumni:

OBLIK	Broj kolumni	OPSEG (broj slova)	Broj kolumni
Dio stupca	31	Do 1000	21
Cijeli stupac	45	Od 1001 do 2000	52
Dva ili više djelomičnih stupaca	63	Od 2001 do 4000	84
Dva ili više cijelih stupaca	48	Od 4001 do 6000	55
Cijela stranica	27	Od 6001 do 10000	6
Više stranica	6	Više od 10001	2
UKUPNO	220	UKUPNO	220

Vidljivo je da kolumne oblikom ne slijede značenje vlastitoga naziva zato što ih je samo 45 od 220 analiziranih u obliku cijeloga stupca po visini stranice. Najviše ih je složeno poput većine novinskih napisa na dijelu stranice po visini i širini. Njihov oblik, koji zajedno s opsegom izraženim brojem slova ujedno svjedoči o njihovoj veličini, pokazuje da su kolumne vrlo različite i da im ni veličina ne može biti zajednička odlika

²⁶ GRBELJA, Josip i SAPUNAR, Marko: *Novinarstvo, teorija i praksa*, MGC, Zagreb, 1993., str. 107-109.

koja bi ih mogla povezati. Premda na prvi pogled izgleda čudno i nikako se ne uklapa u navedeno tumačenje Maroja Mihovilovića o suvremenim novinskim oblicima izražavanja, sadržaj kolumne može biti i klasičan putopis, a te kolumne mogu imati i po četiri pune stranice, kakva je kolumna *Smisao života Željka Malnara*, koja izlazi u tjedniku *Globus*. Od svih tema, kolumne o kulinarstvu, pokazalo je ovo istraživanje, najraznolikije su uobličavane, od standardnoga izvještaja napisanoga prema pravilu obrnute piramide, preko opsežnijega prikaza, zapisa, bilješke, osvrt, komentara te čak kao reportaža s brojnim opisima ugođaja, okusa i mirisa. Velika se razlika uočava i u opremi kolumni. Neke uz naznaku da se radi o kolumni i njezinome nazivu imaju samo kratak naslov, druge imaju i podnaslov, većina ih donosi portret autora, ali ne sve, neke imaju međunaslove, fotografije i zapise.

Kolumna je ipak samo rubrika

Zaključak analize posve je jasan: Kolumne nisu nikakav izniman rod, nego samo stalna rubrika. Obično se radi o samostalnoj rubrici u tjednicima, dvotjednicima i mjesečnicima, a u dnevnim listovima znaju biti podrubrika rubrike koja sadržava komentare, stajališta i mišljenja. Nemaju zajedničke značajke koje bi ih izdvojile u poseban rod, premda ih i u pojedinim knjigama o klasifikaciji novinarskih rodova autori među njih ubrajaju. U kolumnama se objavljuju različiti novinski rodovi i njihove vrste. U 220 analiziranih kolumni to su bili: izvještaj, prikaz, zapis (beletristička bilješka), (analitička) bilješka, osvrt, komentar, portret, članak, recenzija, kritika, polemika, dnevnik, pismo, humoreska, izjava, reportaža, putopis, memoari, feljton, esej i kronika, a nije isključena još neka vrsta, što može potvrditi neko buduće istraživanje na još većem uzorku.

U nabrojene rodove spadaju i iz njih se ne izdvajaju napisi o tzv. ženskim temama, *chicklit*, koji u klasifikaciji novinarskih rodova također spadaju u dnevnik, bilješke, osvrt i komentare, ovisno o tome kako su napisani. Jedino što povezuje autore svih tih različitih novinskih rodova koji se objavljuju u stalnim rubrikama, kolumnama, jest to da mnogi njihovi autori pretežito nisu upoznati s novinarskom stilistikom, pa se iscrpljuju u neumjerenome spominjanju vlastitih djela i zasluga. Srećom, postoje kolumne u kojima redovito izlaze izvrsno napisani i argumentima

potkrijepljeni komentari u kojima autori nemaju potrebu pisati o sebi, premda se radi o izrazito autorskim napisima. Dosta je i drugih novinskih rodova, napisanih prema pravilima struke koji se objavljuju u kolumnama.

Istina je da se novinski rodovi razvijaju kroz povijest novinstva, nastaju i (privremeno) nestaju, opet se vraćaju i prilagođavaju uređivačkoj koncepciji i ciljanoj publici. S kolumnom to nije slučaj. Ovo je istraživanje potvrdilo da je kolumna samo prostor u listu, stalna rubrika ili podrubrika u kojoj autori pišu različite novinske rodove. Kolumne se međusobno razlikuju po strukturi, stilovima autora, temama, veličini i opremi, a zajedničko im je upravo to da nemaju ništa zajedničko prema čemu bi se mogle izdvojiti u poseban novinski rod. Ponavljanjem ili proširivanjem ovoga istraživanja dodatnim kategorijama i metodama analize sadržaja, u budućnosti bi se moglo vidjeti uočavaju li se novi razvojni smjerovi i povećava li se broj zajedničkih značajki u usporedbi s posebnima, po kojima se kolumne strukturom i kompozicijom pisanja znatno međusobno razlikuju, pa ih se ne može smatrati novonastalim novinskim rodom.

Literatura

Anić, Vladimir: **Feljton**, Rječnik hrvatskoga jezika, Novi Liber, Zagreb, 1994.

Bešker, Inoslav: **Vježbanjem do majstorstva izraza**, Uvod u novinarstvo, (Sherry Ricchiardi i Stjepan Malović, urednici), Izvori, Zagreb, 1996.

Biškup, Josip: **Osnove javnog komuniciranja**, Školska knjiga, Zagreb, 1981.

Grbelja, Josip i Sapunar, Marko: **Novinarstvo, teorija i praksa**, MGC, Zagreb, 1993.

Juka, Darko: **Priručnik za novinske novinare**, Matica hrvatska, ogranak Čitluk, Mostar / Čitluk, 2007.

Lipovčan, Srećko: **Mediji – druga zbilja?**, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2006.

Malović, Stjepan: **Novine**, 1. izd., Dr. Stjepan Malović, Zagreb, 1995.

Malović, Stjepan: **Novine**, 2. izd., Sveučilišna knjižara, Zagreb, 2003.

Malović, Stjepan: **Bogatstvo izražaja**, Uvod u novinarstvo (Sherry Ricchiardi i Stjepan Malović, urednici), Izvori, Zagreb, 1996.

Malović, Stjepan: **Osnove novinarstva**, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2005.

Obradović, Đorđe: **Otkrivanje Roteru**, ICEJ, Zagreb, 2007.

Plenković, Mario: **Teorija i praksa suvremenog novinarstva**, Grafoimpex, Zagreb, 1987.

Slavković, Dušan: **Komentator**, Leksikon novinarstva, Savremena administracija, Beograd, 1979.

Slavković, Dušan: **Oblici novinarskog izražavanja**, Leksikon novinarstva, Savremena administracija, Beograd, 1979.

Vreg, France: **Feljton u listu**, Suvremeno novinarstvo (Novak, Božidar, ur.), Stvarnost, Zagreb, 1964.

Mrežni izvori

<http://www.hnd.hr/nagrade/nagrade.doc>, 1. 2. 2008., 11:06

